

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΝ

Aigburth Drive
Liverpool 22.8.1911

Πρὸς τὸν Ἀρχιμουντρίτη

κ. Σωφρόνιο

Πατριαρχ. ἐπόπτη τῶν Σχολῶν

Ἀξιότιμε κ. Σωφρόνιε,

Στὸ γράμμα σου ποὺ φάνηκε στὸν «Ταχυδρόμο» τῶν 30 τοῦ περασμένου μηνὸς παρατηρῶ γράφεις πὼς ἐγὼ ἔδωκα ἀπὸ τὸ σπῆτι μου κάθε τῆς ἐθνικῆς γλώσσας μορφή.

Ἰποθέτω, ὡς λειτουργὸς τοῦ Χριστοῦ σέβεσαι καὶ λατρεύεις τὴν ἀλήθειαν· κι' ἔταν ἁμαρτήσεις, συνηθίζεις—ὅπως εἶναι χρέος σου χριστιανικὸ—νὰ ξομολογίῃσαι δημόσια τὸ κρίμα σου. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὅ,τι ἔγραψες εἶναι ψευτιά, πρέπει μέσα στὸν ἴδιον «Ταχυδρόμο» καὶ στὴν ἴδια στήλη καὶ μὲ τὰ ἴδια φηγῆ (ὅπως ἀπαιτεῖ ὁ γενικὸς τοῦ πολιτισμοῦ νόμος) νὰν τὸ ἀναιρέσεις καὶ νὰ ζητήσεις συχώρεση δίχως ὑπεκφυγὲς καὶ μὲ τεριαστὴ σὲ λειτουργὸ τοῦ Χριστοῦ ταπεινοσύνη, τυπώνοντας μαζὶ καὶ τοῦτο μου τὸ γράμμα.

Ἄν δὲ τὸ κάνεις, θὰ σὲ καταγγείλω ἐπίσημα στὰ Πατριαρχεῖα ὡς συκοφάντη καὶ ὡς ἀνάξιον ἐπόπτη Σχολῶν, ὅπου πρῶτα πρῶτα πρέπει νὰ διδάσκειται ἡ Ἠθική.

Ἀπ' ὅ,τι γράφεις γιὰ τὸν κ. Ἐλευθερόπουλο, παρατηρῶ μὲ χαρὰ μου πὼς πολὺ σὲ ἀνήσυχε τῆς Ἠθικῆς τὸ κεφάλαιο. Νὰ ὁ καιρὸς τώρα νὰν τὸ δείξεις μ' ἔργα.

Πρόθυμος

Ἀλέξ. Πάλλη

Κύριε Ἀλέξ Πάλλη,

Τὸν ἰσχυρισμὸν μου ἐστήριξα ἐπὶ τοῦ γεγονότος, ὅπερ μ' ἐβεβαίωσαν στενωτάτα συγγενικά μου πρόσωπα σχετισθέντα μεθ' ὁμῶν, περὶ τῆς δυσκολίας ἣν αἰσθάνεται ἡ θυγάτηρ ὁμῶν ὁμιλοῦσα ἐλληνικά. Ἔσομαι λίαν εὐτυχῆς μανθάνων ὅτι ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα εἶναι ἡ οἰκιακὴ ὁμῶν γλῶσσα καὶ ἡ μητρικὴ τῶν τέκνων σας καὶ μετὰ χαρᾶς θὰ προβῶ εἰς σχετικὸν δημοσίευμα, ἀποδίδων τὸ οὐχὶ λίαν εὐγενὲς ὕψος τῆς ἐπιστολῆς σας εἰς δίκαιον ἐρεθισμὸν.

Εὐχομαι δ' ἐπὶ τούτῳ ὅπως ὁ Κύριος ἀποκα-

λύσῃ ὅμιν τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἀληθείας καὶ ἐνώσῃ ὁμᾶς τῇ ἐθνικῇ ἐλότητι, ἥτις παρ' ἀνθρώπων τῆς ὑμετέρας ἀξίας βεβαίως δικαιούται νὰ περιμένῃ πράξεις σπουδαιότερας ἢ ἐνεργείας πρὸς ἐπικράτησιν ἀκαθάρτων καὶ χυδαίων ἰδιωμάτων.

Ἐρρωσθε ἐν Κυρίῳ

† Ἀρχιμ. Σωφρόνιος

Ἐν Κωνσταντίνῳ τῇ 26)8 Σεπτεμβρίου 1911

Aigburth Drive
Liverpool 2.10.1911

Ἀξιότιμε κ. Σωφρόνιε,

Λυποῦμαι πού, ἐπειδὴ ἔλειπα στὴν Ἑλλάδα, τὸ γράμμα σου τῶν 8 τοῦ περασμένου μέλλει τὸ εἶδα πρὸ λίγες μέρες.

Ἀπὸ τὸ νὰ σὲ βεβαιώσουν περὶ τῆς δυσκολίας, ὅπως λές, ποὺ αἰσθάνεται μιὰ μου κόρη ὁμιλῶντα ἐλληνικά ὡς ἐκεῖνο ποὺ ἔγραψες, δηλαδὴ πὼς ἔδωκα ἀπὸ τὸ σπῆτι μου κάθε εἶδος ἐλληνικὸ, ἡ διαφορὰ εἶναι ἀπειρή. Ὡς σπουδασμένος στὴ Γερμανία ὑποθέτω τὸ ἐννοεῖς ἀφ' ὅ,τι, κι' ἀπορῶ πὼς ἐσύ, λειτουργὸς τοῦ Χριστοῦ κι' ὑπογράφοντας τ' ὄνομά σου συνοδευμένο μὲ τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ, δὲν ἔκαμες ἀμέσως ὅ,τι ἀπαιτεῖ ἡ τιμὴ καὶ τὸ δίκαιο.

Ἐλπίζω πὼς τέλος τώρα σιναισθάνεσαι τὴν ἁμαρτίαν σου καὶ θὰ συμμορφωθείς μὲ τὸ γράμμα μου τῶν 22.8.1911.

Ἀπαρῶ πὼς μὲ ρωτᾷς ἂν ἡ ἐλληνικὴ εἶναι ἡ μητρικὴ γλῶσσα τῶν παιδιῶν μου κτλ. Δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ μὲ ρωτῇταις μῆτε ἀφ' ὅ,τι μῆτε τίποτα ἄλλο. Ὅποιος ρωτᾷει τί κάνει ὁ κόσμος στὸ σπῆτι του λέγεται χωριότης.

Ὡς πρὸς τὰ χυδαῖα καὶ ἀκάθαρτα ἰδιώματα ποὺ ἀναφέρνεις, εἶδες βέβαια ποὺ γράφτηκε στίς ἐφημερίδες πὼς ἐγὼ τίποτα «Μυστικὸ Τσιμποῦσι» καὶ «στὴν ἀρχὴ εἶταν ἡ κουδέντα» καὶ «σοφία σουζα» καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια. Ὁλόκληρη φιλολογία μορφώθηκε μὲ τέτοιες ἀνοησίες. Ἀφ' ὅ,τι εἶναι τὰ χυδαῖα καὶ ἀκάθαρτα καὶ τὰ βλάσφημα κι' ἀνίερνα, καὶ δὲν εἶδα μῆτε ἐλόγου σου μῆτε ἄλλο λειτουργὸ τοῦ Χριστοῦ νὰ σηκώσει μιὰ φωνὴ καὶ νὰ σταματήσει τὸ σκάνταλο. Δὲ φαίνεται νὰ τάραξαν κανενὸς σας τὴν ἡσυχίαν μὲ τὴ σωπὴ σας μάλιστα ἀφήσατε τὰ τέτα να πιστέβουνται καὶ πολλαπλασιάζονται καὶ γίναντε συνένοχοι τῆς βλασφημίας.

Τέλος παρατηρῶ λές πὼς ἔγραψα μ' ἐρεθισμό. Τίποτα δὲν ἔγραψα περισσότερον παρ' ὅ,τι ἀπαιτοῦσε τὸ ἁμάρτημά σου. Κι' ἂν ὅμως ἔγραψα μ' ἐρεθισμό, θὰ εἶταν δικαιολογημένος ὁ ἐρεθισμὸς μου, ὅπως δὲ

καὶ παραδέχεσθαι· ἐκεῖνο ὅμως ποὺ εἶναι ἀσυγχώρητο εἶναι ἔταν λειτουργὸς τοῦ Χριστοῦ ποὺ ἔχει τοῦ Κυρίου τ' ὄνομα στὸ στόμα του κἀθετα ἐπίτηδες στὸ γραφεῖο του κ' ἡσυχά συλλογίζεται πῶς νὰ συγκρατήσει τὸ γείτονά του.

Πρόθυμος
Ἀλέξ. Πάλλης

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΡΓΑ

Ἀεροπλάνο. — Ἐρασιτέχνης. — De effusis. — Ρίτα.

Ὅσα βραδιάζῃ. — Ἡ Γυναικία. — Ἰδέλῃ.

Ἡ λίμνη ποὺ φουσκώνει.

Τὰ καλοκαιριάτικα θέατρα τῆς Ἀθήνας, ποὺ ἀντιπροσωπεύουνε αὐτὰ μονάχα τὴν τρεχούμενη θεατρικὴ κίνησις ὅλης τῆς Ἑλλάδας, ἀνεβάζουνε τὰ τελευταῖα χρόνια μὲ περισσὴν εὐκολίαν κάθε πρωτότυπο ἔργο ποὺ θὰ τοὺς παρουσιαστῇ ἀπὸ ἄθροπο ποὺ τὸνομά του στέκεται κάπως γνωστὸ στὴν κοινωνικὴ ἢ στὴ δημοσιογραφικὴ μας ζωὴ. Βαθύτερο ξέτασμα τοῦ ἔργου δὲ γίνεται ὅχι μονάχα ἀπὸ τὴν οὐσιαστικὴν του μεριά, μὰ κι ἀπ' τὴν ἀπλὴ ὄψη τῆς σκηνηνικῆς του ἱσορροπίας. Καὶ τοῦτο, ὅχι βέβαια γιατί λείπει τέτοια ἀντίληψη ἀπὸ μέρος τῶν ἡθοποιῶν, ἀφοῦ τὶς περισσότερες φορὲς στοὺς θεατρίνικους κύκλους τὰ λογῆς λογῆς ἔργα καταδικάζονται πρὶν παρασταθῶν, μὰ γιατί ἡ κοινωνικὴ μας ζωὴ σὲ κάθε τῆς ἐκδήλωσις, ἀκόμα καὶ στὸ θέατρο, κρύβει μέσα της τὸ σπόρο μιᾶς γενικῆς ἀνειλικρίνειας, μιᾶς ἀφροντισίας γιὰ τὸ σωστό, μιᾶς τάσης γιὰ κάποιο ἀλληλοκορόϊδεμα μὲ σκοπὸ μονάχα ἓνα· νὰ γίνεταί ἡ δουλειὰ γιὰ τοὺς δῶθε καὶ γιὰ τοὺς κεῖθε. Γιὰ τοὺς θιάσους δηλαδή, ποὺ μὲ τέτοιες παρτίτσες περνοῦνε τὶς βραδιὰς τοὺς μὲ διάφορες «πρῶτες» μαζέοντας λίγα παραδίαιτα ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τῶ συγγραφέων, κι ἀπ' τὴν ἄλλῃ μεριά γι' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους οὐγραιμίδες ποὺ ἄκοπα δρέπουνε δάρνες, χειροκροτήματα, σκηνοβγυλίσματα καὶ χρονικὰ ἐνθουσιαστικὰ τοῦ κάθε φίλου φημεριδογράφου. Ἔτσι τὸ λοιπὸν ἡ θεατρικὴ κίνησις στὴ χώρα μας κατάντησε μέσο φρεντοκοινωνικῆς ἐπίδειξης, δίχως νὰ ἔχη καμιὰν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν πραγματικὴ Τέχνη ποὺ φανερώναται πάντῃ σὺ φλογερὸς ἔρωτας σὲ κοινωνίες μὲ νοῦ ποὺ ζυγιάζει, μὲ ψυχὴ ποὺ νοιώθει.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τέτοιας εὐκολίας γιὰ τὸ ἀνέβασμα πρωτότυπων ἔργων, εἶναι τὸ ἀμελέτητο καὶ τὸ ἀψηχολόγητο τῶν ἡθοποιῶν, καὶ ἡ ἀδιαφορία τῶν περισσότερων ποὺ ἀδυνατοῦν ὅλα νὰ τὰ παρακο-

λουθήσουν, κι ἀκόμα ἡ τέλεια ἔλλειψη μιᾶς κάποιας κίνησις ποὺ εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ ἔργα τοῦ νοῦ ποὺ πασχίζουνε, ὡς ποῦμε, νὰ φέρουνε στὴ μέση ζητήματα, θέματα, ἀπορίες, προβλήματα ποὺ κάθε μέρι θλίβουνε τὴ ζωὴ τοῦ ἀθρώπου. Γιὰτὶ ἓνα ἔργο ὅσο κι ἂν εἶναι πλάσμα μιᾶς ἀνάβαθης φιλοδοξίας, θὰ κλείνῃ μέσα του τὸ ἐγὼ τοῦ συγγραφέα, ποὺ ἀνίγκη ὑπάρχει νὰ φαίνεται καθαρὰ στὴ σκηνικὴ ἐρμηνεία του, γιὰ νὰ πιάσουμε οἱ θεατῆς τὴν οὐσίαν τὴν ἀληθινή του καὶ νὰ νοιώσουμε διάφανα τὸ φόντο του, ποὺ ἀλοίμονο τὶς πρὸ πολλὰς φορὲς εἶναι τόσο πεζό, τόσο ἀποκρουστικόν, τόσο κοινόν καὶ χιλιοπατημένον ποὺ ἀπελπίζει φριχτὰ γιὰ τὴ νόησις τῶν ἀθρώπων τῶν γριμιάτων τοῦ καιροῦ μας καὶ τὴν εἴδησις ποὺ ἔχουνε καθολικὰ γιὰ τὴν Τέχνη. Καθὼς γίνεται τώρα, ἡ ἀμελετησιά, ἡ γλιγορσοσύνη, ἡ ἐπιπολαιότηα καὶ ἡ ἀφροντισία ἱσοπεδώνει ὅλα τὰ ἔργα καὶ οἱ τύποι, οἱ χιραχτήρες, οἱ διάλογοι, οἱ ἔρωτες, οἱ δραματικὲς σύγκρουσες εἶναι σὰ βγαλμένες ἀπὸ τὸ ἴδιο καλούπι, καλοῦπι ποὺ ἀντικατασταίνει τὴν ὅποιαν πρωτοτυπίαν τοῦ συγγραφέα, κρυμμένη, διαστρεφμένη, παραξηγημένη, ἀναρτηρήρητη τὶς πρὸ πολλὰς φορὲς ἀπὸ τὸν ἡθοποιόν, τὸν ἴδιον καὶ ἀπαράλλαχτο, τὸν ἀμετάβλητο σὲ ὅλους τοὺς τύπους τῶν ἐρωστῶν, τῶν γέρον, τῶν ἀδικημένων, τῶν κομικῶν καὶ τῶν τραγικῶν.

Ἴσως ἡ βαθύτερη αἰτία τῆς τέτοιας ἀφροντισίας τῶν ἡθοποιῶν, μπορεῖ νὰ βρισκεται καὶ στὸ πὼς τὰ ἔργα τὰ λεγόμενα πρωτότυπα — ἀντίθετα πρὸς τὰ μεταφρασμένα ξένα — δὲν τοὺς ἀγγίζουν τὸ καλλιτεχνικόν τους διαφέρο, δὲν ἀνυσυμποῦν μέσα τους τὴν ἱερὴ σπίθα τῆς ἀγάπης σὲ μιὰ καινούρια ὁμορφιὰ τῆς τέχνης, δὲ φέρουνε τὸ μέγεθος τοῦ ἀληθινοῦ ἐνθουσιασμοῦ. " Λι μὲ τὴ σφραγίδα τῆς μετριότητος μαστορεμένα, ἔχουνε μιὰ πρωτοτυπίαν περιέργη σ' αὐτὴ τὴ μετριότητά τους, δείχνοντας τὸ καθένα μιὰν ἔλλειψη καθολικῆς, ἄρτιας γνώσης τοῦ κόσμου γύρω μας, τῆς κοινωνίας, στὴ θέση ποὺ βρίσκεται, στὴν κατάσταση ποὺ εἶναι, σὲς ἀνάγκες ποὺ ἔχει, στοὺς πόθους, σὲς ἰδέες ποὺ βλέπει, σὰ ψιγόριμα ποὺ τῆς ὁδηγοῦν τὸ περπάτημα. Κοινωνία καινούργια, χωρὶς νὰ ἔχη στέριες ἀντίληψεις, βίαιες φανερέες, ἰδεολογίες κρυσταλλωμένες ἐξὸν ἀπὸ τὶς λεγόμενες πατριωτικοεθνικὲς, γεννήματα τῆς ἐπιπόλαιης δασκαλοκρατίας, ἀναθράφηκε τοὺς τελευταίους καιροὺς καὶ τὸ σκηματισμὸς τὶς κανόνισε μὲ τὰ παραδείγματα τῆς εὐρωπαϊκῆς κουρασμένης καὶ ἀηδιασμένης ἀπὸ τὴ ζωὴ τὴν ἀληθινὴ πολυάριθμης ἀστικῆς κοινωνίας, κ' ἔκαμε διὰ τῆς τὶς συνήθειες, τὶς τάσεις, τοὺς τρόπους, τὰ ἰδανικά, τοὺς σκοποὺς, τὴ μορφὴ τῆς ζωῆς τῆς τάξης ἐκείνης, καὶ φυσικὰ τὸ εἶδος τῆς πνευματικῆς τῆς κίνησις.